

PRAWO KONSTYTUCYJNE

SEMESTR ZIMOWY 2018/2019

mgr Anna Kuchciak

**USTRÓJ
USTRÓJ PAŃSTWOWY
ZASADY USTROJU**

KONWENCJONALNOŚĆ ZASAD USTROJOWYCH

*nie ma powszechnie
akceptowalnego katalogu tych zasad*

Rozdział I Konstytucji RP **RZECZPOSPOLITA**

!art. 235 Konstytucji RP!

utrudniona zmiana

art. 235 ust. 5 – 6 Konstytucji RP

5. Uchwalenie przez Sejm ustawy zmieniającej przepisy rozdziałów I, II lub XII Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż sześćdziesiątego dnia po pierwszym czytaniu projektu tej ustawy.

6. Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego. Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiedziała się większość głosujących.

„(...) normatywna treść zasad ustrojowych wyrażonych w rozdziale I jest z reguły konkretyzowana i precyzowana – przynajmniej w pewnym zakresie – w dalszych przepisach Konstytucji. Powoduje to powstanie sytuacji, w której treść wynikająca z zasad ustrojowych >>pokrywa się<< się z treścią bardziej konkretnych unormowań konstytucyjnych”.
fragm. wyroku TK z 29 kwietnia 2003 r., sygn. akt SK 24/02

Nowela grudniowa (1989 r.)

...

art. 2 Konstytucji RP

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

*„(...) podstawowa treść zasady demokratycznego państwa prawnego wyrażona w art. 2 konstytucji, może i powinna być rozumiana w taki sam sposób, jak rozumiano treść tej zasady w poprzednim porządku konstytucyjnym. (...) Jednym z najważniejszych ustaleń było przyjęcie, że art. 1 przepisów konstytucyjnych i zapisana w nim klauzula demokratycznego państwa prawnego stanowi swego rodzaju **zbiornicze wyrażenie szeregu reguł i zasad**, które wprowadzie **nie zostały expressis verbis ujęte w pisanym tekście konstytucji, ale w sposób immanentny wynikają z aksjologii oraz z istoty demokratycznego państwa prawnego.**”* fragm. wyroku TK z 25 listopada 1997 r., sygn. akt K 26/97

„(...) razie zakwestionowania zgodności aktu normatywnego ze standardami demokratycznego państwa prawnego, skonkretyzowanymi i rozwiniętymi w odrębnych postanowieniach ustawy zasadniczej, podstawę kontroli konstytucyjności powinny stanowić przede wszystkim szczegółowe przepisy konstytucyjne. W takich sytuacjach nie ma natomiast potrzeby powoływania - jako podstawy kontroli - zasady demokratycznego państwa prawnego, wyrażonej w art. 2 konstytucji. Zasada ta pełni wówczas przede wszystkim funkcję wskazówki dla interpretacji wymienionych, szczegółowych przepisów ustawy zasadniczej.” fragm. wyroku TK z 9 czerwca 1998 r., sygn. akt K 28/97

DEMOKRATYCZNE PAŃSTWO PRAWNE

suma idei i wartości

Konstytucja RP

UJĘCIE MATERIALNE

UJĘCIE FORMALNE

art. 7 Konstytucji RP
– zasada praworządności formalnej

ZASADA ZAUFANIA OBYWATELA DO PAŃSTWA

„Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się na pewności prawa, a więc takim zespole cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne; umożliwiają jej decydowanie o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Jednostka winna mieć możliwość określenia zarówno konsekwencji poszczególnych zachowań i zdarzeń na gruncie obowiązującego w danym momencie stanu prawnego jak też oczekiwać, że prawodawca nie zmieni ich w sposób arbitralny. Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia więc przewidywalność działań organów państwa, a także prognozowanie działań własnych”. fragm. wyroku TK z 14 czerwca 2000 r., sygn. P 3/00

R E G U Ł Y P R Z Y Z W O I T E J L E G I S L A C J I

ZASADA ODPOWIEDNIEJ VACATIO LEGIS

art. 4 ust. 1 ustawy z 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1523 ze zm.)

*Akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzą w życie po upływie **czternastu dni** od dnia ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy.*

„Badanie zgodności z Konstytucją sposobu wprowadzenia w życie nowych przepisów polega na ocenie, jaki okres dostosowawczy ma charakter „odpowiedni”. Jak wielokrotnie wskazywał Trybunał Konstytucyjny, „odpowiedniość” vacatio legis rozpatrywać należy w związku z możliwością pokierowania przez adresatów norm prawnych – po ogłoszeniu nowych przepisów – swoimi sprawami w sposób uwzględniający treść nowej regulacji. (...)

Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że nakaz odpowiedniej vacatio legis nie ma charakteru bezwzględneho. Ustawodawca może wręcz zrezygnować z vacatio legis, jeżeli przemawia za tym ważny interes publiczny. Standard wyznacza ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych, przewidująca 14 dni jako minimalny okres vacatio legis (art. 4 ust. 1). Trybunał Konstytucyjny wskazywał w dotychczasowym orzecznictwie, że w zakresie posługiwania się vacatio legis ustawodawcy służy „stosunkowo znaczny” margines swobody decyzji.” fragm. wyroku TK z 20 stycznia 2010 r., sygn. akt Kp 6/09

ZASADA NIEDZIAŁANIA PRAWA WSTECZ (ZAKAZ RETROAKCJI PRAWA)

„Naruszenie zasady retroaktywności następowałoby wówczas, gdyby ustawie nadano moc obowiązującą wobec stosunków prawnych zaistniałych i trwających w czasie do wejścia tej ustawy w życie.” fragm. wyroku TK z 31 marca 1998 r., sygn. akt K 24/97

„(...)zasada nieretroaktywności prawa nie ma charakteru absolutnego i w szczególnie uzasadnionych przypadkach może być naruszona, wskazywał jednak, że jej złamanie możliwe jest jedynie w sytuacjach wyjątkowych, a przemawiać za tym musi inna zasada prawnokonstytucyjna.” fragm. wyroku TK z 10 października 2001 r., sygn. akt K 28/01

zob. także, np.: wyrok TK z 5 listopada 2002 r., sygn. akt P 7/01; wyrok TK z 10 grudnia 2007 r., sygn. akt P 43/07

ZASADA PROPORCJONALNOŚCI

„Istotą tak rozumianego zakazu nadmiernej ingerencji jest uznanie, że ustawodawca nie może ustanawiać ograniczeń przekraczających pewien stopień uciążliwości, a zwłaszcza zapoznających proporcję pomiędzy stopniem naruszenia uprawnień jednostki a rangą interesu publicznego, który ma w ten sposób podlegać ochronie. W tym ogólnym ujęciu zakaz nadmiernej ingerencji pełni funkcję ochronną w stosunku do wszystkich praw i wolności jednostki (choć, oczywiście, kryteria „nadmierności” muszą być relatywizowane, m.in. z uwagi na charakter poszczególnych praw i wolności). Jego adresatem jest państwo, które winno działać wobec jednostki w sposób wyznaczony rzeczywistą potrzebą.” fragm. orzeczenia TK z 26 kwietnia 1995 r., sygn. akt K 11/94

ZASADA DOSTATECZNEJ OKREŚLONOŚCI PRAWA

„(...) każdy przepis prawny winien być skonstruowany poprawnie z punktu widzenia językowego i logicznego – dopiero spełnienie tego warunku podstawowego pozwala na jego ocenę w aspekcie pozostałych kryteriów. Wymóg jasności oznacza nakaz tworzenia przepisów klarownych i zrozumiałych dla ich adresatów, którzy od racjonalnego ustawodawcy oczekiwać mogą stanowienia norm prawnych nie budzących wątpliwości co do treści nakładanych obowiązków i przyznawanych praw. Związana z jasnością precyzja przepisu winna przejawiać się w konkretności nakładanych obowiązków i przyznawanych praw tak, by ich treść była oczywista i pozwalała na wyegzekwowanie.” fragm. wyroku z 21 marca 2001 r., sygn. K 24/00

zob. także, np.: wyrok TK z 11 stycznia 2000 r., sygn. akt K 7/99; wyrok TK z 3 grudnia 2002 r., sygn. akt P 13/02

ZASADA OCHRONY PRAW NABYTYCH

„Treścią tej zasady jest zakaz stanowienia przepisów arbitralnie odbierających lub ograniczających prawa podmiotowe. Na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów konstytucyjnych zasada ochrony praw nabytych wywodzona była z ogólnej zasady państwa prawnego, wyrażonej obecnie - na równi z dwiema innymi fundamentalnymi zasadami ustrojowymi, mianowicie zasadą państwa demokratycznego i państwa sprawiedliwego (urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej) - w art. 2 konstytucji.(...)” fragm. wyroku TK z 20 grudnia 1999 r., sygn. akt K 4/99 (+ ekspektatywy!)
„Zakresem obowiązującego zasady ochrony praw nabytych objęte są prawa słusznie (sprawiedliwie) nabyte (...)” fragm. orzeczenia TK z 11 lutego 1992 r., sygn. akt K 14/91
zob. także, np.: wyrok TK z 13 kwietnia 1999 r., sygn. akt K 36/98; wyrok TK z 22 czerwca 1999 r., sygn. akt K 5/99

Prezentacja została przygotowana na podstawie:

→ Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz*, Warszawa 2012 r.;

→ Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2015 r.;

→ Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu*, Warszawa 2016 r.;

→ Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawo konstytucyjne w formie pytań i odpowiedzi*, Wrocław 2003 r.;

→ Zubik M. (red.), *Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, Warszawa 2011 r.